Jaargang 2, nr 3

VOC-KAMER ANTWERPEN VZW
NATIONALESTRAAT 50/32
2000 ANTWERPEN
(0032)32251942
jan.hubert@skynet.be

Jaargang 2, nr 3 10 augustus 2014

Franciscus van den Enden deel 6

door Paul Koop

De lotgevallen van de gebroeders Koerbagh moeten diepe indruk nagelaten hebben in de kring rond Franciscus en Spinoza.

Al snel werd het woord 'spinozist' een scheldwoord dat gebruikt werd wanneer men iemand van atheïsme wilde beschuldigen. Treffend was de karakterisering die Pierre Bayle in 1697 aan Spinoza gaf, 'een deugdzame atheïst', iemand die het bestaan van god niet rechtstreeks ontkende maar die geen ruimte liet voor een god.

Franciscus had in 1661 en 1662 blijk gegeven van zijn ideeën over de democratische gedachte.
Een groep mensen wil naar Nieuw- Nederland emigreren. Franciscus onderhandelt met de commissarissen van de Amsterdamse Kolonieskamer om voor deze groep gunstige voorwaarden te verkrijgen. Zijn radicaal democratische voorstellen leiden tot een zwaar conflict met de stedelijke magistraat.

Kort hierna verschijnen zijn twee politieke werken: ' Kort Verhael van Nieuw Nederlants Gelegenheit' in 1662 en ' Vrije Politijke Stellingen en Consideratien van Staat' in 1665.

Het laatste werk werd anoniem uitgegeven. Pas in 1990 werd ontdekt dat van den Enden de auteur was. Het wijst er opnieuw op dat de vrijheid van het woord niet zo vanzelfsprekend was in de Gouden Eeuw.
Spinoza specialist dr. Wim Klever schrijft erover: ' Onderzoek leidde al snel tot de conclusie dat het pamflet niet alleen van kapitaal belang is als achtergrond van Spinoza's politieke traktaten, maar dat het ook zelf vanwege zijn originaliteit en onvergelijkbare rijkdom een plaats op het wetenschappelijke erepodium verdient. Voor het eerst in de geschiedenis van de politicologie wordt hier de stelling verdedigd en dan nog wel in een buitengewoon knap betoog dat de democratie de enig mogelijke wijze van een doelmatige staatkundige organisatie is…
Van den Enden is behalve een bewogen en daardoor een fascinerende auteur tevens een radicale vernieuwer van het denken over de politiek…'

In zijn kleiner werkje 'Kort Verhael van Nieuw Nederlants Gelegenheit' geeft van den Enden zijn visie op het politieke begrip **GELIJKHEID.**

De staat moet aan iedereen in gelijke mate of in evenredigheid baat brengen. Dit gaat samen met uitsluiting van alle mogelijkheid tot onderlinge overheersing of geweld. Het welzijnsverhogend effect van de staat moet optreden, onafhankelijk van iemands talenten, geslacht, bezit, maatschappelijke status enz.

Van den Enden verwerpt de ' smadelyke Aelmoesgevingen' die gepaard gaan met vernedering en machtswerving door de gever. Het streven naar gelijkheid is niet hetzelfde als gelijkschakeling. Rechtsgelijkheid is immers een gelijke vrijheid voor iedereen om naar eigen inzicht en talent te denken, te spreken en zich te ontwikkelen . Hij zegt het als volgt '.. de evengelyke vryheit, den ware grontslagh eens Gemeenebests.'

)

Oproep
Heeft u een aardig verhaal, een gezellige anekdote, een weetje of een wetenschappelijk artikel dat zou passen in ons ledenblad dan stuurt u dat toch even op! Misschien kan het gepubliceerd worden.
We danken alvast iedereen die heeft meegewerkt aan dit nummer.

Verantw. uitgever
Jan Hubert

In dit nummer:

Franciscus Van den Ende	1
In den tijd dat ik vree…	3
De uitgerafelde schoenveter	4
Project New Belgica	7
Activiteiten	8
Van lied naar luit	9
Scorbutus, een pest op zee	10
Arnemuiden of een jaartal dat men liefst	11
Boeken	12

Franciscus van den Enden (vervolg)

Ook spreekt Franciscus zich radicaal uit voor ***VRIJHEID VAN SPREKEN.***

' Het alderschadelijkst ja pestelentiaelste eenes Staets dan is : dat' er geen behoorlijke vryheit en wort gelaten…om alles met bondige reeden by te mogen brengen, wat yemandt voor 't gemeene best verstaet, of meent vorderlijk te mogen, of konnen zijn'.
(zijn taal, 350 jaar oud, klinkt dan al duidelijk en modern).

BROEDERLIJKHEID

Van den Enden raakt ook het derde luik aan van de drievoudige kreet van de Franse Revolutie, die pas 130 jaar later zal losbarsten, ' LIBERTE- EGALITE- FRATERNITE'.

Centraal staat daarbij volgens hem het recht op arbeid. Franciscus lijkt niet alleen de eerste democraat, maar ook de eerste socialist te zin, iemand die de staat niet los kan denken van algemene welzijnszorg voor de zwakken.

HET SOEVEREINE VOLK

De stem van het volk moet beschouwd worden als de stem van God. Het volk zal door de democratische praktijk van volksvergaderingen en onderling overleg, ook aan ervaring en inzicht winnen. De soevereiniteit moet berusten bij de vergadering van meerderjarige mannen die in staat blijken in hun eigen onderhoud te voorzien. Overeenkomstig de tijdsgeest meent hij echter dat vrouwen, kinderen en mannen die niet in hun onderhoud kunnen voorzien niet thuis horen op de volksvergadering…

Als voorbeeld voor een democratische werking geeft hij de werkwijze in Holland in de oorlog tegen de Spanjaarden.
De gemeenteleden beraadslaagden te samen, en dit in wapenuitrusting. Bij een akkoord werden de wapens op een hoop gegooid. Waren de voorstellen van de leiders onaanvaardbaar, dan uitte men dit door gekrijs en wapengekletter.
Hierbij aansluitend wordt opgeroepen om amfitheaters te bouwen waarin duizend burgers kunnen samen vergaderen en via geheime stemming besluiten nemen over de ' interest van de staat'.

Van den Enden verzet zich tegen honoraria voor overheidsbedieningen en pleit voor openbaarheid van beleid en een gezond financieel beheer, zonder schulden.
De wapens moeten in handen van de burgers blijven en de burgers moeten zich regelmatig oefenen in het gebruik ervan.

Hij koesterde een vrees betreffende het ontstaan van een politieke klasse. Achteraf bekeken is dit maar al te relevant geworden.

(wordt vervolgd)

IN DEN TIJD DAT IK VREE MET ANGELIQUE, HADDEN WIJ VAN HET VRIJEN GENEN SCHRIK

door Sus Mees

De titel is een fragment uit een liedje van J.R. Deckx alias Juul Kabas.
Maar was het soms anders bij de Neandertalers, Babyloniërs, eskimo's of V.O.C.-zeelui?
Er heerste gelukkig op hun zwalpend fregat, galjoen, barkas of pinas – gedurende 7, 8, of 9 maanden – niet immer kommer en kwel!
De Heeren XVII zagen wat graag zeelui aanmonsteren met fluit, schalmei, viool, bas en trommel. Wanneer daar nog zang, dans of toneel werd aan toegevoegd betekende dat een optimale verstandhouding, rust en dus een gunstig, voordelig werkklimaat! Het grote percentage aan Lutherse Duitsers (soms 55 op 270) leidde tot psalmenzang. De ' Batavia' had in 1629 ook een blinde speelman aan boord. Met vrouwen kwam altijd heibel, denk maar aan de 'Bounty' (1789) en de 'Batavia'.
Een tijdelijk gebrek aan vrouwen en gezond testosteron vormde een obsessie in het denken en zingen van de opeengepakte zeelui. De witte billen maar vlug ruilen voor gewillige, donkere meisjes! En dat had vaak zijn gevolgen…
In onze bibliotheek ligt een bundel 'Liederen van de V.O.C.-Camerata Trajectina ' (nr 113) met de ondertitel '*Van Varen en Vechten'*.
Ze drukken gevoelens uit van jaloezie, heimwee, hoop en/of wanhoop, avontuur, gevaar, verlatenheid, erotiek, verwachting of spanning bij vertrek of aankomst.
Een voorproefje: (enkele typische fragmenten)

Zucht naar rijkdom (1720)
'O schoon Europa
Nu wil ik reyse gaan,
Na dat rijk Asia,
Om te besien,
Ik heb zo lang gedagt,
Mijn vrolijk Hert dat lagt,
Dat ik werde verwagt
Te Batavia…'

Geld verdienen (1676)
'Met vrouwtjes van den lichten aert
Raken sy op het wilt
Sy moeten weder op de vaert
Als 't Gelt al is verspilt…'

Venus lonkt (1740)
'O Cupido, kleyn venus wicht!
Hoe klinken u vergulde snaren,
Sy zijn gekrult in haren schoot,
Hoe genoeglijk is 't daer in te vaeren!'

Herinnering (1740)
' Toen drukte ik mijn Lief haar Roode- lippe
Tegen de mijne, ach! Wat zoete vreugt,
Wat grooter wellust met geneugt
Mijn Hande sloeg ik op Vrouw Venus klippe,
Haar teere Borstjes vol van geyle Jeugt.

Een Dienst- Maagd in mannenkleding speelt zeeman (1767)
'Zy op het schip dan heen getreden
Word voor een Vrouwperzoon bekend
Aen Borsten en aen Vrouwe Leeden
Den Capitein deed daer omtrent
Haer kleede als een Amezoone
En opgeschikt in 't openbaer
De Commandeur verlieft op 't Schoone
Die wou haer hebben tot een paer.'

Geen echtgenote bij afvaart in Texel (ongehuwd)
' Wanneer zij komen aan de wal
Bij de Boerinnen in 't Boerse Dal
Daar mene zij nog wat te vinden.
Lonladerette, hou ye dan maar dom,
Dan brenge zij haar een Out wijf
Tot tijtverdrijf'

De verleidingsvrees van de thuisvrouw (1745)
' Zoete lief, als gy komt in 't Warme-land
Zo wild u niet vermengen
Met die zwarte Krengen
Of gy raakt van kand.
Haar oogen vol van lonken,
Die zoeken een blank Gezel,
Het zijn maar geyle Vonken,
Met haar bruyne Vel

Lied van een 'Kale Neet' (1660)
'Adieu mijn Wijf en Kindren al,
Ick gae om een goe buyt te halen,
Als ick weer by u koom, dan sal
Ick alle Man met Goudt betalen."

Maar het kon ook anders
de 'goe buyt' werd door vrouw-lief in beslag genomen !
(zie beeld 'Vrolyke Tryn')
' Dat heb ik onse Piet daar geestig af genómen;
't Is nieuwe thee: daar kan een rok van koomen;
Hy mag wat likken en wat soenen, maar niet méér,
Zo lang zyn geld duurt, ruik ik liever niet, dan teer'

Het thuisfront waarschuwt (1696)
' Al lachende segh ick " Meysjes, zwijght stil,
'k vaer om dat ick u niet hebben en wil,
Al vaeren wy weer,
Wy komen wel weer,
Dan nemen wy meysjes na ons begeer.'

De uitgerafelde schoenveter (deel 2)

door Emy Vanderveken

Zoals Noord-Amerika het Wilde Westen heeft, zo heeft Zuid-Amerika een Wilde Zuiden : Patagonië en Vuurland.
Magellaan zou de eerste Europeaan geweest zijn die in deze contreien terechtkwam, toen hij in 1520 de "doorgang naar de andere grote zee" ontdekte. Bij de moeizame doorvaart van de zeestraat - later officieel "Straat Magellaan" - noemde hij het grote onbekende en onvriendelijk uitziende land aan stuurboord (hij kwam van de Atlantische Oceaan) "Patagão", wat zoveel betekent als "land van de grote voeten". Als we het bewaard gebleven reisverslag van zijn Italiaanse assistent Antonio Pigafetta (1491-1534) mogen geloven, zouden daar "reusachtig grote" mensen hebben gewoond. De oorspronkelijke Indianen die Patagonië bevolkten zullen zeker niet van buitengewone gestalte zijn geweest, maar waarschijnlijk heeft Magellaan ergens afdrukken gezien van de grote uit guanaco huiden vervaardigde pelslaarzen die inheemsen daar droegen. Daaruit heeft hij dan misschien de conclusie getrokken: grote voeten, grote … enfin dat de rest van het lijf wel navenant zou zijn !
Aan bakboordzijde zag Magellaan 's nachts vuren en rookwolken. Ofwel kwamen die uit nederzettingen van Indianen, ofwel had het iets te maken met de talrijke vulkaankraters (Chili alleen al heeft meer dan 2.000 vulkanen, waarvan 55 nog regelmatig de boel onderspuwen). Hij noemde die kant Tierra del Fuego (Vuurland), maar deed verder geen moeite om uit te zoeken waar de vuren vandaan kwamen. Hij had heel andere dingen aan het hoofd. Voor hem ging het er om of uiteindelijk rond de aarde kon worden gezeild en of deze doorvaart zijn Spaanse opdrachtgevers een nieuwe route naar de lucratieve specerijeilanden (de Molukken) kon opleveren.

Er was wellicht nog een reden waarom Magellaan zo weinig belangstelling toonde voor het vuurland. Waarschijnlijk ging hij er van uit dat daar de landmassa begon die Terra Australis Incognita (Onbekende Zuidland) werd genoemd. Men geloofde in die tijd dat over het hele zuiden een soort anti- aarde bestond, "waar alles ondersteboven en achterstevoren gebeurde". Ptolemaeus was daar mee afgekomen en de gekste verhalen werden er over verteld. Zo zouden daar de regen en de sneeuw van onder naar boven vallen en de zon zou er zwart zijn ! Er waren ook geruchten dat er een soort 16-vingerige wezens zouden wonen, die men "antipoden" noemde (of die ook ondersteboven en achterstevoren liepen kon men ons niet bevestigen).

Kaart Mercator-1569 met Zuidland

Vuurland is in werkelijkheid een door stormen, voortdurende gletsjerwerking en barre weersomstandigheden geteisterde verzameling zeestraten en eilanden, een door fjorden en een wirwar van baaien versneden stuk continent.
In een van zijn verhalen vroeg de Franse SF- pionier Jules Verne (1828 - 1905) zich af welke oerknal daar ooit verantwoordelijk was voor zoveel chaos.
In onze moderne tijd is het moeilijk voor te stellen hoe de ontdekkingstocht van Magellaan in die totaal onbekende omgeving is verlopen. De Oostenrijkse schrijver Stefan Zweig* zag het in zijn roman "Magellan" uit 1936 als volgt : ***"Als hij in deze Acherontische ** wateren een weg vindt naar de andere zee, dan heeft hij als eerste een weg om de aarde gevonden. Het moet een merkwaardige, spookachtige aanblik geweest zijn toen de eerste vier schepen van de mensheid zacht en geluidloos deze zwijgende, zwarte, sinds de oertijd nog nooit eerder door een aardbewoner bevaren zeestraat binnengleden. Een ontzaglijk zwijgen wachtte hen. Als Charons boot op de wateren van de Styx, als schaduwen tussen schaduwen varen de vier schepen stilletjes door deze Hades".***

En nog volgens Zweig was de Straat van Magellaan "***een in elkaar gedraaid darmkanaal van waterwegen, waar schepen alleen met de grootste stuurmanskunst en heel veel geluk onbeschadigd doorheen kunnen varen".***
Hoe dan ook, het 600 km. lange in elkaar gedraaide darmkanaal heeft niet enkel de scheepvaart, maar ook veel andere zaken in de wereld veranderd ! In de 16° eeuw was het de enige bekende mogelijkheid, buiten via Kaap de Goede Hoop, om van de ene oceaan in de andere te komen. Vanaf 1616 zeilde men ook via Straat Drake, maar die omweg was bijna 500 km. langer. In 1830 kwam dan het Beagle Kanaal op de kaart en op 15 augustus 1914 zorgde het Panama Kanaal voor een verdere mogelijkheid. Het Amerikaanse stoomschip "Ancon" voer daar bij de opening officieel als eerste door.

De uitgerafelde schoenveter (vervolg)

Patagonië begint ergens ter hoogte van de 41° breedtegraad, zo'n kleine 1.000 km. onder de hoofdsteden Santiago de Chile en Buenos Aires. Vuurland ligt ten zuiden, tot daar waar de machtige Andes uiteindelijk in zee ten onder gaat. Beide streken zijn door het "Verdrag van 1881" staatkundig tussen Chili en Argentinië verdeeld, in een poging om de steeds weer oplaaiende ruzies over grenslijnen en stukken territorium uit de wereld te helpen. In het Chileense deel zorgen de overheersende westenwinden voor aanvoer van veel regen. Het oostelijke deel is Argentijns en omdat de regenwolken door het Andes gebergte worden tegengehouden, krijgt men daar minder neerslag. Dat dunbevolkte steppen gebied moet het vooral hebben van de schapenteelt, alhoewel de laatste jaren allerlei project ontwikkelaars hun oog hebben laten vallen op de regio. Op Vuurland is de westgrens van het Argentijnse deel duidelijk afgelijnd met een meridiaan : 38°18' WL.

Een eind voorbij de Straat van Magellaan snijdt het 240 km lange en soms meer dan 5 km brede Beagle Kanaal dwars door Vuurland. Het is geen gegraven kanaal maar een zeestraat, genoemd naar HMS "Beagle" die er twee keer is geweest – de tweede keer was Darwin erbij. Even vóór de ingang van het Kanaal liggen in de Atlantische Oceaan drie onooglijke eilandjes: Picton, Nuevo en Lennox. Het wordt bijna eentonig, maar ook daarover zijn tussen Chili en Argentinië gelardeerde conflicten ontstaan, die bijna tot een oorlog leidden. Paus Johannes-Paulus II, Jimmy Carter en president Carlos Pérez van Venezuela hebben toen bemiddeld om een einde te maken aan de Beagler sabelslijperij.

Op Vuurland pakt Argentinië uit met het bekende Ushuaia, een belangrijke laad- en losplaats voor moderne "wereldreizigers" die er met comfortabele vliegtuigen of cruiseschepen in groten getale worden "afgehandeld". Navy officier Augusto Laserre hees er op 12 oktober 1884 de Argentijnse vlag boven een anglicaanse missiepost en Argentinië "nam toen plechtig bezit" van zijn aanwinst. Sindsdien is 12 oktober er een feestdag.

Wij waren er na een lange reis door de Uitgerafelde Schoenveter ook aangeland.

Ushuaia geldt als de meest zuidelijke "stad" ter wereld. Argentijnse huisvlijt heeft er in de buurt van de haven een artistiek houten grensbord in elkaar gevezen, waarop kort en goed : "***Ushuaia – fin del mundo***"! De toeristen geloven dat ! Het is misschien wel de meest gefotografeerde wegwijzer van Zuid-Amerika. Begin er dan ook geen discussies over de rekbaarheid van dat "fin del mundo" (ook al weet je dat Chili enkele bewoonde stukjes heeft die nog verder zuidelijk liggen) want daar zijn ze niet voor gekomen ! En de ong. 60.000 inwoners van Ushuaia moeten het voor een groot deel van de toeristen hebben.

Ushuaia is een eerder kleurrijk postkaartstadje, met "alles voor de toerist" : hotels, restaurants, bars, terrasjes, kunstgalerijen, een échte winkelstraat, etc. Paleizen moet je er niet zoeken. Er zijn nog oude gebouwen uit hout en golfplaten. Tegenwoordig zijn de huizen meer van het Zweedse prefab- type en vanwege de toename van het aantal inwoners, worden ze stilaan verder tegen de bergen opgestapeld.

In de korte zomerperiode (ginder van december tot februari - in de wintermaanden heeft men in deze regio slechts een 5-tal uren daglicht) vertrekken vanuit Ushuaia vele excursies, o. a. naar verschillende nationale parken, naar pinguïn- en zeerobbenkolonies, naar bever bouwwerven (welke debiel bracht ooit vanuit Canada bevers naar hier ?) en ook naar Antarctica. De overweldigende schoonheid van de natuur is moeilijk onder woorden te brengen .

De uitgerafelde schoenveter (vervolg).

Ushuaia per vliegtuig was jarenlang een eerder bloedstollende belevenis : het toestel moest eerst zijn buik intrekken om over de 1.500 m. hoge bergketen te komen, scheerde vervolgens in duikvlucht over de vlak daarachter liggende stad en moest dan met vol tegengas op de korte landingsbaan worden afgeremd om niet te eindigen in het vlakbij gelegen grauwe ijswater ! Nu heeft Ushuaia een nieuwe internationale luchthaven, geschikt voor toestellen als 747's. Air France landde er zelfs ooit met twee Concorde chartervluchten.

Deze merkwaardige "stad" begon haar carrière als strafkolonie voor zware criminelen, gaande van . . . kippendieven tot politieke tegenstanders, oproerkraaiers, verkrachters en moordenaars. Argentinië verbande alles wat niet in zijn kraam paste naar het Alcatraz aan het uiteinde van de wereld, waar ontsnappen toch niet mogelijk was. Hoe zou men van hier waar naartoe kunnen ?

Soms waren er tot 800 gevangenen. Ze werden o. a. tewerk gesteld in de houtwinning, maar uiteindelijk waren zij de kolonisten die de stad hebben opgericht. Hun robuuste gevangenis staat er nog altijd. De bouw ervan begon in 1908 en duurde 18 jaar. In 1947 gaf Juan Perón bevel de bajes te sluiten. Nu is er o. a. een museum complex.

De gevangenen legden ook een eigen spoorlijntje aan, om door de bossen en heuvels naar hun diverse werkplaatsen te komen en gevelde bomen te kunnen vervoeren. De "tren del fin del mundo", ook wel "el tren de los presos" (trein der gevangenen) genoemd, is nu een lokale attractie.

Ook al is er over deze gebieden nog zoveel te vertellen, wij vertrekken naar Kaap Hoorn. Voor ons is eerst daar het ***"fin del viaje en el Cordón Desflecado".***

*Stefan Zweig : Oostenrijks schrijver van Joodse afkomst (Wenen 1881 – Petrópolis/Rio de Janeiro 1942, door zelfmoord).

** uit de Griekse mythologie. Acheron en Styx : rivieren in de onderwereld. Charon was de veerman die de doden overzette naar het schimmenrijk van de god Hades.

Bron : persoonlijke gesprekken, gidsen
"Trotter Chili en Paaseiland" Uitg. Lannoo ISBN 978 90 209 94049
"Vuurland-Kaap Hoorn" Hubert Stadler & Michael Neumann-Adrian ISBN 90 5108 237 1
Enkele foto's bekwamen wij via Wikipedia

(wordt vervolgd)

Project New Belgica - bouw van een museumschip.

door Bob Autrique

De driemaster 'Belgica' schreef geschiedenis met een overwintering in het Antarctische ijs van februari 1898 tot maart 1899 op wetenschappelijke missie. Het schip vertrok uit Antwerpen op 16 augustus 1897 om pas terug te keren op zondag 5 november 1899. Expeditieleider was Adrien de Gerlache, eerste in charge Georges Lecointe. Onder de bemanning (24) bevonden zich prominente avonturiers zoals Roald E.G. Amundsen die als eerste de Zuidpool zou bereiken op 14 december 1911. Alhoewel door sommige bronnen betwist bereikte dokter Frederick Cook als eerste de Noordpool op 21 april 1908. Henryk Arctowski werd befaamd geofysicus en poolexpert. Een basis op Koning George eiland (Shetlands) draagt zijn naam. Ook Antoni Dobrowolski en Emile Racovitza onderscheidden zich later op hoog niveau in de wetenschappen.
Het zeilschip heette oorspronkelijk 'Patria' en werd als walvisvaarder onder Noorse vlag gebouwd te Svelvig in 1884. Het was uitgerust met dubbele ra's, extra stevenversterking, rompdubbeling tegen het drijfijs en een mechanische hulpvoortstuwing van 35 pk (!). De Gerlache kocht het in 1896 en rustte het uit voor zijn levensdroom: Een wetenschappelijke expeditie naar het weinig bekende zuidpoolgebied. In die tijd ging alle aandacht naar Congo en was het financiële aspect van dit avontuur al even hachelijk als de onderneming zelf.
Alles hierover in onze maritieme bibliotheek.

Een aanrader is het prachtige boek "ANTARCTICA", het verhaal van de Belgen op de pool, uitgeverij Sastrugi Books.
Auteur is journalist Johan Lambrechts en bevat o.a. gans het relaas van de Belgica expeditie met schitterende foto's.
Een tweede druk is pas verschenen en is te koop in de Belgica- shop in Boom of via http://poolgebieden.blogspot.com.

Na de eeuwwisseling ondernam de 'Belgica' nog vele ambitieuze expedities, ook naar het noorden, en veranderde terug van eigenaar en vlag in 1916 onder de naam 'Isfjord', een op Svalbard (Spitsbergen) gevestigde coalcompany.
Ten gevolge van oorlogsgeweld zonk het schip in een Noorse fjord bij Harstad op 9 mei 1940. Het wrak werd eerder toevallig ontdekt in 1990 wat voor heel wat beroering zorgde. In 2006 werd een genootschap opgericht om de belangen van dit waardevolle reliek te beschermen.
Zo groeide de fantastische idee om een replica van dit historische vaartuig te bouwen op ware grootte.
Eind 2007 werd de kiel gelegd in Noeveren (Boom) vlak bij de Rupel. Deze werf -New Belgica- is het werk van vzw De Steenschuit en een trekpleister voor jong en oud. De bouw verloopt in samenwerking met de VDAB en wordt beschouwd als een sociaal-historisch-duurzaam project.
Het is aan te raden om de rijk gevulde website www.newbelgica.be te raadplegen.
Er is ook een Belgica -shop met veel interessante lectuur en aanverwante artikelen zoals scheepsmodellen, artefacten en souvenirs. Om technische en administratieve redenen werd de aanpak van de bouw half 2013 drastisch herzien. Het bekomen van de nodige certificaten om het schip zeewaardig te verklaren bleek in dit land zeer tijdrovend en uiteindelijk onmogelijk. Dan maar verder bouwen zonder machine, zonder stoomketel en zonder kolenbunkers. Het streefdoel wordt een optisch replica waarbij de droom om ooit mee in zee te steken met de tall ships terzijde gelaten werd. De onderneming kreeg van de stad Antwerpen een plaats in de schaduw van het MAS in een van de oude stadsdroogdokken toegewezen.

Activiteiten

Op **3 mei** vertrok noordwaarts een geanimeerde groep VOC 'ers voor een tweedaagse richting **Groningen**. Prachtige groene weiden, veel windmolens, grote boerderijen en veel water !
Aan Joure rijden we over de grens met Friesland en de provincie Groningen. In de verte op de daken van de boerderijen witte toppen, de zgn. 'uilenpoorten'.De uil vliegt langs een poortje binnen, vreet de muizen op en vliegt terug buiten !
In Midwolde, waar 'het klootschieten'-een volkssport- nog driftig wordt bedreven, de middagstop voor een gezellige echte Hollandse lunch : soep, brood,saucijzenbroodje, botermelk etc. Memorabel was hier het bezoek onder leiding van **dr. Justin Kroesen** aan het bijgelegen kerkje met een weergaloos praalgraf van Carel Hieronymus van Inn-Kniphuisen en van Anna Van Ewsumn, met verrassend genoeg beelden van Mechelaar Rombout Verhulst. Onze gids vertelde het verhaal van de godsdienst met haar afscheuringen en splitsingen. Van katholiek over protestants naar Luthers en Calvinisme om te eindigen bij de Mennonieten (nu verspreid over de hele wereld). Een gebrandschilderd raam herinnert aan een het gruwelijk einde van de laatste adellijk bewoners in het Hoendiep.
Het Adouard Cisterciënzer klooster in Groningse kloostermop, een speciaal formaat baksteen. Oorspronkelijk een Sint Bernardusabdij, gebouwd naar het voorbeeld van Clairvaux waar nu alleen nog de ziekenzaal rest.
Vervolgens richting de kluis Warfhuizen dat zonder meer een bedevaartsoord geworden is. Het barokinterieur bestaat volledig uit schenkingen. De bedevaarders komen speciaal het Spaanse Mariabeeld, 'Maria van de besloten Tuin'. De kluis wordt opengehouden door Broeder Hugo, die op een onnavolgbare wijze de geschiedenis vertelde van de kluis. Humor is zeker niet de eigenschap die een kluizenaar blijkt de verliezen in al zijn eenzaamheid.
Verder noordwaarts naar de dijk. In de verte zien we de Waddeneilanden. Koude wind, maar toch even onze neus laten zien en dan vlug het Zielhoes binnen voor een koffie met appeltaart (met of zonder flinke toef room). We passeren maar één tulpenveld. De rage is voorbij, in de 17° eeuw was die ook plotseling voorbij. In Zeerijp nog een speciale kerk bezocht. Helemaal bepleisterd en dan met bakstenen beschilderd. Het prachtige orgel, plafond 8-bogig en elk pand met een andere figuur versierd. Zeer bijzonder om zo'n kerk op een afgelegen plek te ontdekken. Nog even naar de Martinikerk en het kerkhof waar de grafzerken telkens van een gedicht waren voorzien dat in verband stond met de persoon en zijn dood.
Zondag 4 mei starten we met een bezoek, weer onder leiding van **Justin Kroesen** aan de Hanzestad Groningen. Het is koopjesdag en dus veel volk op straat. De helft van de stad is nog origineel, de andere helft werd vakkundig verwoest in WO II. Even naar de middeleeuwse O.L.Vrouw en Sint Nicolaaskerk. Dan langs de oude rechtbank, een prachtig pand, en nu deel uitmaakt van de universiteit. Naast prachtige oude gebouwen, toch een merkwaardig aantal in modernere stijl, gaande van de Art Nouveau en Art Deco naar de Nieuwe Stijl en daaropvolgende stijlen. En toch gaat dit veelal harmonieus samen. Nog even gestopt bij een doopsgezinde kerk die tot appartementen werd omgebouwd, langs de Prinsentuin waar de rozen nog niet in bloei staan, maar de zonnewijzer alleen al trekt alle aandacht naar zich toe.
Het museum voor moderne kunst is kwestie van goesting, wel enorm groot. Hun voorraad kunst zit in de toren en terwijl ze bij ons in de kelders belanden.
In de namiddag gaat het met de bus naar de vesting Bourtange. Gebouwd in 1580 in opdracht van Willem van Oranje en later Willem Lodewijk van Nassau. Tentjes en kraampjes maken het pleintje waar de toeristen verzamelen gezellig. Op gezette tijdstippen wordt er door vrijwilligers een klein schouwspel van huursoldaten en dames in klederdracht opgevoerd.
Nog het laatste glaasje op een terras en dan brengt het toeristentreintje ons terug naar de autobus en vertrekt het gezelschap voldaan en tevreden richting het warmere Vlaanderen.

Emma Joukes

2014 is het jaar dat WO I overal herdacht wordt en tal van activiteiten worden ingericht. Zo ging een grote groep van de VOC– kamer Antwerpen op **19 juni** onder leiding van **Rita De Waele** en haar collega, beiden stadsgids, na hoe het zat met Antwerpen tijdens die fameuze augustusdagen van 1914.
Het startpunt was de vroegere stadsfeestzaal en zo slingerden we overstelpt door anekdotes en geschiedenis over de Meir, naar de Groenplaats om te eindigen aan het Steen waar ooit één van de pontonbruggen lag langs waar het Belgische leger kon ontsnappen uit de Duitse omsingeling.
Alhoewel de meesten toch wel wat van de lokale geschiedenis kennen, was het toch verrassend om voor gebouwen te staan die in die woelige periode een rol speelden. Aangrijpend was het verhaal hoe de bevolking heel die turbulentie heeft doorstaan.
Na afloop trakteerde Maria Colman ons in de Grote Witte Arend op een welgekomen verfrissing, waar we nog een tijdje nakeuvelden.

Jan Hubert

Van lied naar luit – Langs enkele 'Thyssius' familieleden

door Sus mees

' De winter is vergangen,
Ik zie des meien schijn.
Ik zie die bloemkens hangen,
Dies is mijn hart verblijt.
Zo ver aan genen dale,
Daar is 't genoeglijk zijn.
Daar zinget die nachtegale,
En zo menig woudvogelkijn.'

In de record koudeperiode, rond 1565 van de Europese Kleine IJstijd, schilderde Breugel zijn talrijke huiveringwekkende winterlandschappen. Ook dié harde winters "vergangen" en zou elke mei verschijnen met . . . bloemen! De historische (koude) klok tikte echter verder . . .
De oudste optekening van dit 6-strofig ontroerend minnelied, over een onmogelijke liefde, werd in de 15e eeuw ontdekt in Hanau, bij Frankfort, een kleine nederzetting einde 16e eeuw, practisch gesticht door Zuid-Nederlandse immigranten. De maker van het lied is onbekend .
De inhoud, zeer waarschijnlijk uit een Gelderlands liedboek (1537-1543) kwam in handen van de Rotterdamse predikant Adriaen Smout (1580-1646), die geldt als de samensteller van het dikste luit-liederboek (800 pag.!) ter wereld.
Het lied bleef in het geheugen hangen en is bij ons bekend geworden dank zij een eigenaardige "vertaling" door Hoffmann von Fallersleben in 1854 in een soort middelnederlands met Duitse accenten. De man kwam trouwens naar Nederland in 1821 voor de "Niederländische Volkslieder".
De tekst verscheen ook in het *"Antwerps Liedboek"* bij Jan Roulans in 1544.
Het dikke boek werd aangekocht door JOHAN(NES) THYS(IUS) (Amsterdam 1621- Leiden 1653) zoon van Anthonius. We belanden nu in een kluwen van Zuid-Nederlandse immigratiefamilies, die voldeden aan Willem Usselincx' wens, *"maeckt dat ghy uwe kindren onderlinge ten houwelijck geeft".*
De vermogende familie Thys werd verwant met de eveneens rijke families Bacher, Boel, Peltier, l'Empereur, Belten, Van Bambeeck, Coymans, Geraerts, De Geer, Van der Helst, Martens en Provoost.. (en zélfs een Trip!) Johan was de kleinzoon van de zeer vermogende juwelier CHRISTOFFEL THYS (de Oude) (Mechelen 1522- Frankfurt 1591). Vluchtte in 1585/86 naar Amsterdam. Hij liet na zijn overlijden een vermogen van fl.42500 na (mét eigendommen) . Johan studeerde letteren en rechten maar is vooral bekend voor zijn rijke bibliotheek over anatomie, cartografie, theologie, astrologie, geschiedenis, letteren, muziek, enz.
De geweldige voorraad leidde tot de stichting van de nog bestaande *"Bibliotheca Thysiana"* in Leiden (Rapenburg).
ANTHONIUS THYS (Antwerpen 1565- Leiden 1640) Met Jacques en Hans, eveneens zoon van Christoffel, de oude.. In Antwerpen studeerde hij bij Bonaventura Vulcanus; daarna wijsbegeerte, letteren en theologie in Leiden en Neustadt (1582). Aanvankelijk predikant in Haarlem maar richtte in 1594 de calvinistische gemeente van Groningen op . Na voorspraak van de contraremonstrant Gomarus bekwam hij een leerstoel in Harderwijk. Door mee te werken aan de Statenbijbel bracht hij het in 1619 tot theologieprofessor in Leiden. (tekening, en énig Thys-beeld van de familie.)
HANS THYS (Antwerpen 1556 – Amsterdam 1611). Oudere broer van Anthony. Vader van 11 kinderen! Bekwaamde zich terdege – zoals zijn vader - in de juwelenindustrie maar handelde ook in samenwerking met familieleden in ledersoorten, zout, graan en wijn. Thys had vertegenwoordigers zowel in Bayonne, Venetië, Krakow of Stockholm en verbleef vaak in Elbing,

Thorn, Dantzig, Koningsbergen of Wilna, nodig voor zijn gespecialiseerde bedrijfstak. In 1595 vestigde hij zich in Amsterdam en dat is interessant want enkele jaren terug, in 1586 startte de
Amsterdamse diamantindustrie. Dit heeft ook te maken met de Vlaming Willem Vermaet, die na de val van Antwerpen was gevlucht en behoorlijke kennis scheen te hebben van diamantbewerking. De periode klopt met de activiteiten terzake van Hans Thys.
Enkele jaren later had hij al met 7 goudsmeden en diamantsnijders afspraken gemaakt voor de vervaardiging van sieraden.
We herkennen daarbij nog : Pieter van Backlerot, Steffen de Saeger, Pieter Putman,Hans van Beusicom, Daniël Bulsinck en Hans Foucquier. De stichting van de Amsterdamse diamantindustrie is nu wat duidelijker.
Verder participeerde hij in enkele Compagnieën van Verre met een goed rendement (22%) .
In 1602 tekende hij voor fl. 12000 in voor de V.O.C.- Kamer Amsterdam. Tussen 1610 en 1611 bezat hij nog V.O.C.-aandelen voor fl. 34500.
Net voor zijn dood – verdronken in de Zuiderzee – had hij zijn Antwerpse woning *"De Wapper"* aan Rubens verkocht. Eén van zijn nakomelingen verkocht zijn woning aan Rembrandt in 1639.

'Dat herte in mijnen lijve
Dat hoort ja altijd dijn.'
(slot)

Bron: R.Van Roosbroeck, G. Asaert, Wikipedia ,O.Gelderblom, M.P.Van Wely. J.Den Haan.

Scorbutus, een pest op zee

door Jan Hubert

Tot ver in de 19de eeuw is niemand op het idee gekomen van een uitgebalanceerd voedingspatroon te ontwikkelen. Men geloofde dat al het voedsel één enkele vage, maar versterkende stof bevatte 'het universele voedingsmiddel'. Er zijn zo'n 40 bijkomstige stoffen die we in minieme hoeveelheden moeten binnen krijgen om voor de noodzakelijke fut en balans in ons dagelijkse leven te zorgen. Als je tanden beginnen uit te vallen of je enkels zwellen op, dan is je eerste gedachte niet onmiddellijk dat er iets schort aan je voedingspatroon. En dat gold ook voor de Europeanen die dikwijls in onstellende aantallen doodgingen zonder te weten waarom.
De ene beweert dat tussen 1500 en 1850 zo'n 800.000 zeelieden alleen al aan scheurbuik stierven. De andere doet het voor niet minder dan 2 miljoen. Uit de logboeken blijkt regelmatig, dat op een lange reis, ongeveer de helft van de bemanning eraan bezweek. Er zijn uiteenlopende wanhoopsmiddelen geprobeerd. Op weg naar India moedigde Vasco da Gama zijn bemanning aan dagelijks hun mond te spoelen met urine. Wat natuurlijk niet hielp en vrolijker zullen ze er ook niet op geworden zijn.

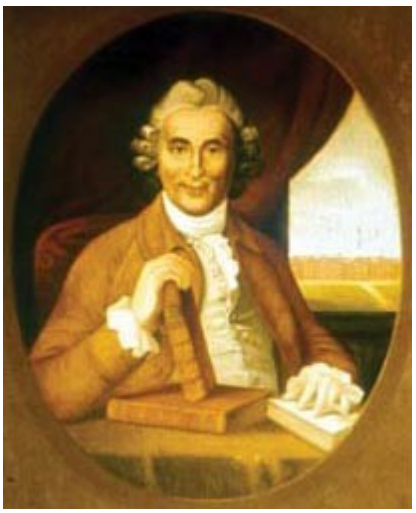

James Lind 1716-1794

Sommigen was het opgevallen dat zeelieden met scheurbuik snel opknapten nadat ze in een haven waren aanbeland en vers voedsel hadden binnen gekregen. Zo blijkt uit het boordjournaal van Schouten en Le Maire in 1615 dat er maar één sterfgeval te betreuren viel. Op 19 augustus beslissen ze om naar Sierra Leone te varen 'om dat de Scheurbuyck begost te domineren'. Daar blijkt de streek quasi verlaten maar treffen er wel 'een Boomgaert met Lymoenen' aan. Door te ruilen en onderhandelen met de plaatselijke bevolking trekken ze met o.a. 25.000 limoenen rijker in de laadruimte verder. Kennelijk was Le Maire op de hoogte van het effect van citrusvruchten op scheurbuik. De vraag is hoe hij dit kon weten. Le Maire verwijst naar Cavendish om naar Sierra Leone te gaan voor Lymoenen.
Er zijn dus geschriften van voor 1615 bekend die een remedie tegen scheurbuik beschrijven. Zo is er het al dan niet verzonnen verhaal dat Columbus 70 bemanningsleden die aan scheurbuik leden achterliet op een eiland om te sterven. Toen hij er 7 maanden later terug voorbij kwam bleken ze alle in leven te zijn. Hij noemde het eiland Curaçao, naar het Portugese en Spaanse woord voor genezen, 'curar'.

In 1604 en 1609 beschrijft de scheepschirurgijn François Martin de Vitré het gebruik van citroen- en sinaasappelsap en het eten van verse groenten tegen scheurbuik. De Britse kapiteins Hawkins en Lancaster gebruikten citroenen in resp. 1593 en 1601. Het is niet waarschijnlijk dat de admiraliteit de rapporten heeft openbaar gemaakt.
Niettegenstaande in 17de eeuw de kennis bij sommigen wel aanwezig was om deze vreselijke ziekte te bestrijden, verloor een Britse marine-expeditie rond 1740 op een reis van 3 jaar nog 1400 van de 2000 bemanningsleden aan scheurbuik. Het blijft een raadsel waarom het bijna 200 jaar duurde vooraleer men scheurbuik ernstig begon te nemen.

Herman Boerhaave 1668-1738

De geneeskundige en hoogleraar Herman Boerhaave beschreef rond 1700 de ziekte als een probleem van de bloedcirculatie, veroorzaakt door vochtig en koud weer en een tekort aan beweging. Door zijn groot gezag in de Europese geneeskundige wereld bleef deze opvatting nog lang opgeld doen.

Nog omstreeks 1760 voerde de Schotse arts William Stark een aantal roekeloze experimenten op zichzelf uit om uit te maken welke het werkende bestanddeel in voeding was. Dit deed hij bizar genoeg door middel van zichzelf allerlei voedsel te ontzeggen en af te wachten wat er met hem gebeurde. Na 6 maanden stierf de arme drommel aan scheurbuik zonder tot een conclusie te zijn gekomen.

De marinechirurgijn James Lind pakte het wetenschappelijker aan en minder riskant voor zichzelf, door 12 zeelieden uit te kiezen die aan scheurbuik leden. Hij verdeelde ze in groepjes van twee en gaf elk paar een verschillend en vermoedelijk genezend elixir. Het ene tweetal kreeg azijn, het andere knoflook met mosterd, de derde sinaasappelen en citroenen enz. Alleen het tweetal dat de citrusvruchten had gekregen knapte op, de anderen vertoonden geen verbetering. Verbazingwekkend genoeg besloot Lind de resultaten te negeren en was hij ervan overtuigd dat scheurbuik het resultaat was van onvolledig verteerd voedsel.
Het was de ontdekkingsreiziger James Cook die op zijn wereldreis van 1768 tot 1771 een reeks middelen tegen scheurbuik meenam, zoals 132 liter wortelmarmelade en 45 kg zuurkool per bemanningslid. Tijdens zijn reis overleed niemand aan scheurbuik en alleen al dit wonder zorgde ervoor dat hij als nationale held de geschiedenis inging.
Toch zal er nog een generatie overgaan vooraleer stelselmatig citrussap aan de zeelieden werd verstrekt. Uit zuinigheid werd er geen citroensap maar het goedkopere limoensap gebruikt, vandaar dat Engelse zeelui als bijnaam 'limeys' meekregen. Maar limoensap werkte minder goed dan citroensap.

Het besef dat gebrekkige voeding oorzaak kon zijn van niet alleen scheurbuik maar van een hele reeks veelvoorkomende ziekten liet eigenlijk heel lang op zich wachten. Het is pas rond 1900 dat meer onderzoek, naar wat men gebrekziekten noemde, werd ondernomen. Maar stilaan drong het door dat bepaalde voedingsmiddelen stoffen bevatten die in andere ontbraken en die doorslaggevend zijn voor ons welzijn.
Dus denk eraan dat het deugddoende glaasje sinaasappel- of pompelmoessap 's morgens op de al dan niet nuchtere maag een relict is dat we hebben overgehouden aan al dat geëxperimenteer van de vorige drie eeuwen.

Bronnen:
Bill Bryson, At Home, A short history of private life, Olympus 2010,
Herman Beukers, Scheurbuik en de ontdekkingsreis van Le Maire en Schouten, 2013
Wikipedia

James Cook 1728-1779

Arnemuiden of een jaartal dat men liefst vergeet

door Sus Mees

De omwalde havenstad lag in de 15e-16e eeuw uitstekend aan de monding van de Arne, Schelde en het ruime water van Sloe en Welzinge met brede rede, kaaimuren en geen duinen. Het tegenwoordige stadje was officieel in 1462 gesticht, na twee overstromingen.
"Erremu" beurde goed als haven. Tweederde van de woningen zouden als herberg gediend hebben. Het werd ooit het toevluchtsoord van talrijke Zuid-Nederlanders, vooral Walen.
Chrispijn van de Passe (1565 – Utrecht 1637) werd er, als zoon van vluchtelingen uit de Westhoek, geboren. Hij was de stamvader van een bekend geslacht tekenaars en kopergraveurs. In 1610 richtte de Antwerpse koopman Jacques Huart er een bouratweverij op voor 40 à 50 gezinnen en in 1611 kwamen drapiers uit Brugge.
Wel dient vermeld dat door de val van Antwerpen het stadje de functie van overslaghaven verloor. Desondanks kwamen tussen 1590 – 95, 46,5% trouwlustigen uit onze streken.
Helaas sloeg de verzanding toe met inpoldering tot gevolg. Middelburg groef het bekende kanaal in 1532. Het werd later aangepast voor de V.O.C.- vloot. Rond 1430 begon echter de 'kleine ijstijd', door Breugel al opgemerkt en met invloed op de strijd tegen de Spanjaarden op de binnenwateren in het noorden.

In het najaar 1496 vertrok uit Laredo een enorme Spaanse vloot van 135 schepen met (zegt men) 24000 zeelui en voorzien van een grote voedselvoorraad, richting Arnemuiden (niét Middelburg!). Aan boord de 17-jarige Johanna van Castilië (La Loca), (1479-1555), dochter van het Spaanse koningspaar Isabella en Ferdinand, om te huwen met Filips de Schone (Brugge 1478-1506) , Aartshertog van Oostenrijk, Graaf van Holland, Zeeland en Friesland, m.a.w. *'welcke korts daer na Vrouw Janna troude tot zijnen wijve'.* Hij zat echter in Tirol, niét om te jodelen!

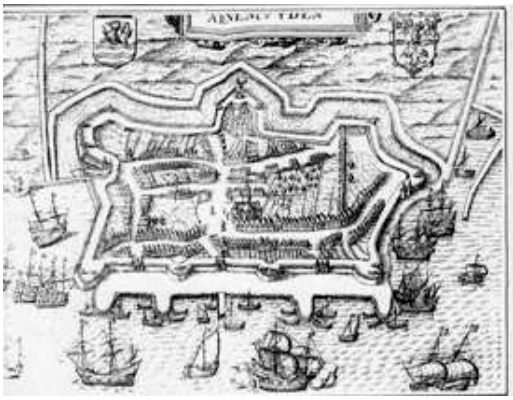

Johanna – niet bepaald mooi – slikte haar eerste en niet de laatste ontgoocheling.
De vloot geraakte door slechte navigatie, zandbanken en de uiterst strenge winter hopeloos vast in en rond de haven van Arnemuiden.
Onder deze bemanning brak plots een verwoestende ziekte uit, die in Nederland nog niet was vastgesteld. Men noemde haar toen Spaanse, Napelse of Franse pokken. Na bezoek van Filips en zijn Spaans gevolg- iets later- aan Dordrecht en Rotterdam, werd daar de kwaal ook waargenomen. Het betrof hier 'grote pokken', lues venera of Syfilis (bacterie) in tegenstelling tot de 'kleine pokken' (virus) al lang bekend en even dodelijk. Zélfs Constantijn Huygens (1596- 1687) dichter, geleerde, diplomaat, componist,. . . – met sterke Zuid-Nederlandse verwantschap - merkte ook het onderscheid: "

'Of oud of jongh, of rijck of bloote,
Met pocken moeter elck eens aen;
Neel was te leelijck voor de groote,
De kleine kost zij niet ontgaen!"'

Met 1492 in gedachte denkt men, ten onrechte, aan Amerikaanse import. Al in de 13e eeuw bestond Syfilis in Europa, maar wie spreekt dààrover?
Bron: J. Briels , H.C.Voorhoeve, J. Brouwer, J. Brans. R. van Hoek.

Boeken

door Bob Autrique

De Nederlandse ingenieur A.J.Lansen is erin geslaagd om **De Geschiedenis van de zeevaart op Azië in de 17de en 18de eeuw** te schrijven en te illustreren aan de hand van originele muntstukken. Een echt huzarenstuk.

Dit werk 'Op zoek naar gewin en profijtelijcke handel in Azië ' is zijn deelname aan de prijsvraag van Numismatica Brugge & Het Vrije (2007) dat met de tweede prijs bekroond werd en is gepubliceerd in de bekende EGMP (Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde)- jaarboeken 2011 en 2012. Hier volgt een korte inhoud:

1. Proloog- Handelsbetrekkingen Europa-Azië 1700-1750
2. Politieke situatie in Europa 1700-1750
3. Politieke en economische situatie in de Noordelijke Nederlanden: De Republiek der Zeven Provinciën in de periode 1700-1750.
4. Politieke en economische situatie in de Oostenrijkse Nederlanden in de periode 1700-1750. Een korte bestuurlijke schets van de Oostenrijkse Nederlanden.
5. Europese Compagnieën voor de handelsbetrekkingen met Azië
   Inleiding - SPANJE - PORTUGAL - DENEMARKEN - ZWEDEN - PRUISEN - FRANKRIJK- ENGELAND en de OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN .

Voorbeeld van het VOC-schip De Gerechtigheid, *dat Aziëvaarten heeft gemaakt in de periode 1742 tot 1763*

1 Algemene inleiding Oostendse Compagnie OIC
2 Bestuurlijke inrichting
3 Financiering
4 Hoofdkooplieden (Supercargo's)
5 Handelsroutes
6 Handelsplaatsen
7 Handelsgoederen
8 Afzetgebieden van de handelsgoederen
9 Uitrusting van de schepen
10 Samenstelling van de scheepsbemanningen
11 Algemene inleiding Verenigde Oost-Indische Compagnie VOC
12 Bestuurlijke inrichting VOC
13 Financiering VOC
14 Hoofdkooplieden VOC
15 Handelsroutes VOC
16 Handelsplaatsen VOC
17 Handelsgoederen VOC
18 Afzetgebieden van de handelsgoederen VOC
19 Uitrusting der schepen VOC
20 Samenstellingen van de scheepsbemanningen VOC
21 Gages, vergoedingen en winstuitkeringen bij de OIC
22 Gages, vergoedingen en winstuitkeringen bij de VOC
23 Handelsgeld in gebruik bij de OI
24 Handelsgeld in gebruik bij de VOC
25 Verschillen en overeenkomsten tussen OIC en VOC
26 Epiloog
27 Bibliografie
28 Verzamelingen
29 Met dank aan

De volledige tekst beslaat meer dan 100 bladzijden met bijna 200 muntstukken waarvan telkens voor- en keerzijde worden getoond. Tevens zijn vele foto's, landkaarten, schilderijen en oude documenten opgenomen die het geheel nog boeiender maken.
Dit uitzonderlijke werk is op CD gezet en bevindt zich in onze bibliotheek.
Om deze waardevolle verhandeling integraal te bekomen kan u deze schijf zelf bestellen bij de auteur voor slechts 10 €, verzendingskosten inbegrepen. Dhr.Ing. A. J. LANSEN IBAN: NL38 ABNA 0621 9986 99 BIC: ABNANL2A , Haanderik 94, 3401 ET Ijsselstein, Nederland of per mail op ajlansen@caiway.nl
Met toestemming van de schrijver mogen wij u de aflevering ook aanbieden via email dan kan u ze in PDF downloaden.
Wie niet in bezit is van een computer kan een print aanvragen via de secretaris.